

Klippans kapell

Lunds stift

Fasad mot väster.

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

KRISTINA SIMONSSON, 2016-12-05

jais
arkitekter

Svenska kyrkan
LUNDS STIFT

—

Klippans kapell

Klippan församling, Åsbo kontrakt, Lunds stift

Klippan socken, Klippan 3:114, Klippan kommun, Skåne län, Skåne

Beskrivning och historik

Kyrkomiljön

Klippan samhälle ligger ca tre mil nordöst om Helsingborg i Nordvästskåne. Söderåsen och Rönneås dalgång med biflöden finns i närheten.

Klippan, tidigare Åby, var en bondby som från 1600-talet utvecklades till centralort i bygden. Läget vid landsvägen Helsingborg-Kristianstad gjorde att gästgiveri och skjutsstation anlades i slutet av 1600-talet, liksom ett tingshus. I slutet av 1700-talet fick Åby marknadsplats som låg i nuvarande Stadsparken fram till 1911. Vid enskiftet i början av 1800-talet flyttades flera gårdar ut från byn och landskapet omdanades. Järnvägen Helsingborg-Hässleholm invigdes 1875 och fick stor betydelse för Klippans utveckling. Runt sekelskiftet 1800/1900 anlades flera nya industrier som repslageri, bryggeri, yllefabrik, tegelbruk, läderfabrik. Nya bostadshus byggdes. Samhället expanderade snabbt under 1900-talets första 30 år. 1945 ändrades namnet Åby till Klippan. Klippan har senare byggts ut med framförallt småhusbebyggelse men även en del flerfamiljshus.

Kyrkoanläggningen ligger i östra delen av Klippan vid Vedbyvägen som är kantad av villor. Väster om finns kyrkans parkering och villor, öster om byggs lägenheter till flyktingboende. Norrut gränsar öppna ängar, skogsdungar och dalgången till Bäljane å som är biflöde till Rönne å.

Kyrkobyggnaden

Åby ingick i Gråmanstorps församling. När byn utvecklades i slutet av 1800-talet väcktes tanken på en ny kyrka inne i samhället. Gråmanstorps kyrka ligger några kilometer bort och var för liten. I stadsplanen från 1915 var en kyrka inritad på den gamla marknadsplatsen i nuvarande Stadsparken. Det dröjde 50 år innan S:t Petri kyrka förverkligades. S:t Petri i Stadsparken har ingen kyrkogård. En mer centralt placerad kyrkogård i samhället jämfört med Gråmanstorp behövdes. Olika platser diskuterades. 1932 inköptes marken till den blivande kyrkogården. Länsarkitekt Nils A

Blanck fick uppdraget att rita kapell och kyrkogård. Byggnadsstyrelsen godkände ritningarna 1934 och därefter fortsatte Blanck med arbetsritningar och ritade även all inredning. Kapellet byggdes under 1935 och i januari 1936 var det avsyning med kyrkoråd, entreprenörer och arkitekt.

Kapellet användes även för gudstjänster innan S:t Petri kyrka byggdes.

1960 byggdes ny värmeinstallation. Kapellet värmdes med koks tidigare.

Kapellet har målats och underhållits under åren. Vid något tillfälle har en bårhiss täckt med väderskydd med väggar och tak av plåt byggts intill kapellets norrgavel.

1984 togs predikstolen bort från kapellet.

Orgelläktarens barriär är förhöjd med ett fururäcke.

Exteriör

Kapellet består av ett torn och ett smalt långhus. Under delar av kapellet finns ett bårhus med nergång med trappa och hiss på norrgaveln.

Det rektangulära tornet som är brett och smalt är bredare än långhuset.

Kapellet är orienterat i nord-sydlig riktning med torn i söder och kor i norr.

Fasaden är vitputsad, sadeltaket belagt med tegel och fönstren är rundbågiga.

Grund och källarmurar är av betong. Väggarna är byggda av tegel som är slamputsad och vitmålat. Teglets struktur är delvis synligt. Omfattningar vid dörrar och fönster är slätputsade och vitmålade. Sockeln är putsad och gråmålad. Muren avslutas uppåt på både långhus och torn med en taklist med två utkragande tegelskift. Murarna möter taket utan några plåtar på gavlarna och utan något takutsprång.

På varje långsida i långhuset finns tre höga, smala och rundbågiga fönsteröppningar.

Fönsterbågarna av profiljärn är indelade i rektangulära rutor med färgat antikglas.

Solbänkarna är täckta med kalkstenshällar med naturlig brottyta. På norrgaveln finns två rektangulära spröjsade svartmålade träfönster till kapellets biutrymmen.

Tornet har mot söder ett runt fönster med färgat glas med fönsterbleck av vit plåt.

Mot väster och öster sitter små rektangulära fönstergluggar. I tornet, nära takfoten, finns rundbågiga ljudöppningar, tre mot söder och norr, en mot väster och öster.

Öppningarna täcks med träluckor som på utsidan är klädda med grå plåt. Samtliga har solbänkar av kalksten.

Kyrkan har två ingångar, huvudingången i tornet i söder och en personalingång i norr.

Ingången i söder omges av en rundbågig nisch med tre språng. Ovanför den raktäckta dörren sitter ett halvrunnt fönster med katedralglas. Ett järngaller sitter utanför

fönstret. Dubbeldörren av ramverk och fyllningar är på utsidan klädd med stående gråmålad panel med ett sparkskydd av koppar i nederkant. Prästingången i norr är en

raktäckt enkeldörr med stående panel omgiven av en utkragande slätputsad muromfattning. På norrgaveln finns nergång till bårhuset med en trappa och en kisthiss som är täckt med ett väderskydd med väggar och tak av plåt.

Sadeltaken på långhus och torn är belagda med röda enkupiga tegelpannor. Tornets takfall har omvänd riktning mot långhusets. Pannorna ligger i bruk ända ut på gavlarna utan täckplåtar. Takavvatningen är av vit plåt.

Fasad mot söder.

Fasad mot nordväst.

Interiör

Vindfånget i tornet är ett kvadratisk litet rum som får dagsljus från det halvrunda fönstret ovanför ytterdörren. Mot väster och öster finns dörrar till förråd och uppgång till tornet. Samtliga innerdörrar i kapellet är ramverksdörrar med fyllningar målade i grått. Tak och väggar är putsade och målade, på golvet ligger grå kalksten. Ovan ingångsdörren är målat "Kommen till mig i alle som arbeten". En dubbeldörr leder till kyrkorummet.

Kyrkorummet är högt och smalt med synlig takstomme. Dagsljus kommer från de höga fönstren med färgat antikglas. Väggarna är putsade och målade vitgula, golvet belagt med grå kalkstensplattor. Taket är öppet upp tillnock med en synlig takstomme av sparrar, hanband, mittstolpe, remstycke och takpanel. Samtliga takdelar är brunbetsade. I taket hänger i långa metallstag mässinglampor med tre elljuslampor som liknar stearinljus.

På ömse sidor om mittgången står öppna bänkar. Under bänkarna ligger brunmålade brädgolv. Längs ytterväggarna finns en bröstningspanel i bänkhöjd målade grå som bänkarna.

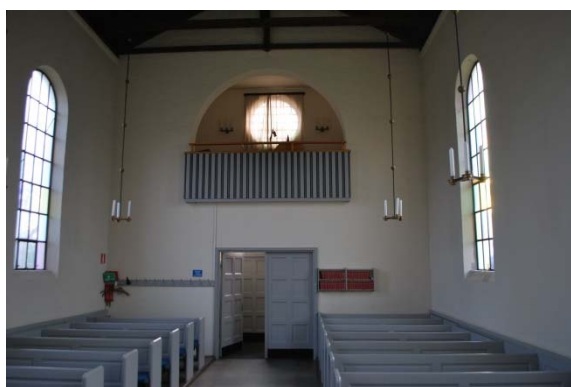
Koret, som är en del av långhuset, är upphöjt två steg och golvet är av kalksten som i långhuset. Längs ytterväggarna på östra och västra sidan står bänkar. På västra sidan finns en ljusbärare. Altaret är placerat intill väggen i en hög rundbågig nisch.

Rundbågens utkragande omfattning är gråmålade. Golvet är ytterligare ett steg högre. Dolda dörrar i nischen leder till sakristia i väster och tambur/förråd i öster. Kalksten

ligger i tamburen och heltäckningsmatta på golvet i sakristian.
Orgelläktaren i tornet har en rundbågig öppning mot långhuset. Den täta läktarbarriären av stående brädor och halvrunda ribbor är målad i ljus och mörkt grått. Barriären är senare förhöjd med ett fururäcke.

Långhuset mot koret i norr.

Långhuset mot orgelläktaren i söder.

Detalj av altarbild, textil applikation med bygdens kyrkor.

Orgelläktaren och klockvåning nås med en trätrappa från vindfånget. Orgelläktaren har brunmålat brädgolv, putsade målade väggar och tak och dagsljus från ett stort runt fönster. I klockvåningen är det öppet upp i nock med synlig takstol, brunbetsad liksom i långhuset, brädgolv och putsade, målade väggar. Klockstolen är av järn. Åtta ljudöppningar med brädluckor finns i klockvåningen.

Inredning och inventarier

Altaret är från 1935 och ritat av Nils Blanck. Blockaltaret är murat av tegel, slammat och målat. Altarskivan är av finslipad röd kalksten.

Altarbilden är en textil applikation från 1987 av Lisa Fajersson. Bilden visar ett landskap och de närbelägna kyrkorna. Halva applikationen visar himmel och en strålände sol.

Bänkinredningen är öppen, från 1935 och ritad av Nils Blanck. Gavlarna är släta, rektangulära med avrundade hörn i ovankant. Ryggarna är av ramverk och fyllningar. Integrerat fotstöd och psalmbokshylla. Inredningen är gråmålad. Sitsarna är klädda med fasta blå dynor.

Orgeln är en digitalorgel från 1993 av märket Viscount. Orgeln står på läktaren och är dold av läktarbarriären.

Klockan är gjuten 1935 av M&O Olsson i Ystad. Den har inskriptioner och bårder. Klockstolen är av järn.

Övrigt

Psalmnummertavla ritad av N Blanck 1935.

Kyrkogården

Kyrkogården är anlagd i samband med kapellets uppförande 1935 och även kyrkogården är ritad av arkitekt Nils Blanck. Planteringsritningen är gjord av trädgårdsarkitekt G.V. Walberg. På 1980-talet anlades minneslundan. En stor förändring av kyrkogården genomfördes 1986 då nästan samtliga buxbomsinramningar av gravplatserna togs bort och gräs såddes. Redan tidigare togs en del avenbokshäckar bort som inramade kvarteren.

Kyrkogården omges på alla sidor av en kallmur av kluvna granitblock, trädkrans av lönn och avenbokshäckar. I söder längs vägen är muren avtäckt med stenblock. Smidesgrindar mellan murade stenpelare markerar huvudingången i söder. Kyrkogården har rektangulär form med en strikt symmetrisk uppbyggnad med kappellet i södra delen och längst i norr en avslutande halvrund form i kapellets förlängning. Kapellets entré i söder omges av en grusad förplats omgiven av böjda bokhäckar. Kyrkogården norr om kapellet delas av två huvudgångar i norr-söder

riktning som är kantade med kraftigt hamlade lindar, gångarna delar kyrkogården i tre områden. Lindarna är klippta som arkader. Yttersidorna är grässådda och gravstenarna står direkt i gräs. Dessa hade tidigare buxbomsinramning och indelning av kvarteren med avenbokshäckar. I mittgården finns minneslund och meditationsplats. Minneslundan har i mitten ett hängande sorgeträd omgivet av en cirkelrund plantering och ljusbärare. På meditationsplatsen finns en damm med springvatten omgiven av höga lindar. Längst i norr i mittaxeln finns ett litet område kvar med halvcirkelform med gravar inramade med buxbom. I söder runt kapellet finns urnlundarna med olika utformning från olika tider. En av urnlundarna har gravplatser inramade med betongsten, i en senare urnlund är stenarna placerade i bågformer i gräsmattan. Ett speciellt kvarter finns för barngravar.

Flygfoto över anläggningen från hitta.se.

Meditationsplatsen i mittaxeln.

Kyrkogården.

Mittaxelns avslutning i norr.

Byggnader på kyrkotomten

En ekonomibygnad med förråd, personallokaler och wc finns nordväst om kyrkan

intill stenmuren. Huset byggdes 1959 och byggdes till och om 1978. Ett tidigare hus revs 1959. Byggnaden är grovt vitputsad och har tak av korrugerad plåt.

Kulturhistorisk karaktärisering för Klippans kapell

Kapellet och kyrkogården är båda från 1935 och ritade av Nils Blanck.

Kyrkogården är omgärdad av stenmurar, trädkrans och häckar som skapar en betydelsefull avgränsning mot omgivningen. Kyrkogården har en strikt och symmetrisk uppbyggnad med drag av barockpark med samspel mellan hus och kyrkogård. Växtmaterialet är lönn, lind och avenbok. Kapellet är centralt placerat längst i söder i mittaxeln och vid dess sidor går raka gångar mot norr kantade av klippta lindar som en arkad. Gravstenarna är till största delen stående i gräs då mycket av buxbomen och häckar är borttagna. Mittaxeln avslutas med en halvcirkelformad buxbomsinramning som är betydelsefull att bevara. Gravstenarna är huvudsakligen låga, horisontella och utan titlar. Trots förändringar upplevs kyrkogårdens starka vackra struktur, men hade blivit bättre med återplantering av fler bokhäckar som indelar kvarteren.

Gravkapellet från 1935 ritades av länsarkitekt Nils Blanck. Byggnaden är vitputsad med höga rundbågiga järnfönster med solbänkar av kalksten och sadeltak med tegelpannor. Långhusets höga rundbågiga fönster står i kontrast till tornets små rektangulära gluggar som kan associeras till försvarstorn. Formen är skarpskuren och kompakt utan plåtar och takutsprång. Takpannor i fasadliv har skånsk-danska traditioner. Tornet som är speciellt och ovanligt är rektangulärt, smalt och bredare än långhuset. Kapellet har flera referenser till äldre kyrkobyggnader. Tornets utformning har förebilder i tidiga romanska torn i Skåne och Danmark byggda på 1100-talet. Till exempel har Fjälkinge absidkyrkas torn från 1100-talet flera likheter med Klippans kapell.

Det lilla, intima kyrkorummet är högt och smalt med öppet upp i nock med synlig takkonstruktion. Rummet är helt symmetriskt uppbyggt och dess proportioner känns värdigt och högtidligt. Dagsljus silar in genom färgat glas i de höga fönstren som är högt placerade. Väggarna är målade i brutet vitt, taket mörkbrunt, inredningen gråmålad och golvet är täckt med kalksten. Kyrkorummet är oförändrat sen 1935 förutom att predikstolen är borttagen. Inredningen är samstämmig och allt målat i ljusgråfärg liksom ramverksdörrarna. Öppna bänkar står traditionellt riktade mot det upphöjda koret med fokus mot den höga rundbågiga nischen med altaret. Ovanför altaret hänger en textilapplikation från 1987. Arkitekten Blancks tanke från början var att en väggmålning skulle fylla hela nischen ovan altaret. Det hade varit positivt med en målning i blickfånget som fyllde nischen. Inventarierna är få i kyrkan vilket skapar

ett lugn och koncentration mot kistan.

Rekommendationer

- Kyrkogårdens inramning med murar, trädkrans och bör värnas liksom den strikta symmetrin på kyrkogården, träden längs gångarna och mittaxelns halvrunda avslutning. Återplantering av avenbokshäckar som indelar kvarteren på yttersidorna hade varit positivt.
- Byggnadens yttre bör bibehållas, där järnfönstren, solbänkarna och takpannorna ut i gavelliv utan plåtar är betydelsefulla.
- Kyrkorummets välbevarade interiör kan gärna kompletteras med en ny väggmålning i altarnischen.

Skydd m.m.

Kyrkan och kyrkogårdens skyddas som kyrkligt kulturminne enligt 4 kap. kulturmiljölagen. Anläggningen ligger inom av länsstyrelsen utsedd särskilt värdefull kulturmiljö.

Källor och litteratur

<http://www.lansstyrelsen.se/skane/sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/landskapsvard/kulturmiljoprogram/oversiktliga-kommunbeskrivningar/Pages/Klippan.aspx>

<http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/landskapsvard/kulturmiljoprogram/sarskilt-vardefulla-kulturmiljoer-i-skane/klippan/Pages/Klippan.aspx>

Samtal med vaktmästare Jonas Iverup 2016-11-23

Landsarkivet i Lund, Gråmanstorps kyrkoarkiv, mapparna OIb:2-9,11 och KIII:5.

Övriga uppgifter

Denna rapport, en kulturhistorisk karaktäristik och bedömning av Klippans kapell i Klippan, Åsbo kontrakt, har upprättats av:

Kristina Simonsson, Arkitekt SAR/MSA, (rapportförfattare, foto och inventering)

Karl Johan Kember (granskning), Arkitekt SAR/MSA, Certifierad sakkunnig avseende kulturvården

JAIS arkitekter AB, Sundstorget 3, 251 21 Helsingborg, 042-14 92 30, www.jais.se

Inventeringsdatum: 2016-11-23

Färdigställd rapport: 2016-12-05

Klippans kapell-byggnadsbeskrivning

Stomme:	Murverk-Tegel
Fasadmaterial:	Puts-slammad Puts-slätputs
Fasadkulör:	Vit
Takform:	Sadeltak
Taktäckningsmaterial:	Takpannor-lertegel, strängpressade enkupiga.
Byggnadsdel:	Torn-söder Långhus Kor-fullbrett